

EUKLASIS
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
Maria Gąsior
ul. Młodnickiego 48/2, 50-305 Wrocław
tel. 781 447 007
e-mail: euklasis.mg@gmail.com

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
DLA ELEWACJI ZACHODNIEJ I MASYWU WIEŻOWEGO
KOŚCIOŁA PW. BOŻEGO CIAŁA W GŁOGOWIE

Autor opracowania: dr Maria Gąsior

WROCŁAW 2017

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM
*Prawo autorskie, zgodnie z art. 1, Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 04 02 1994 r. Dz. U.
Nr 24, poz. 83 z dnia 23.02.1994r. (Dz. U. Z 2006 r. nr 90 z późn. zm.)*

IDENTYFIKACJA ZABYTKU

NR WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW: A1553/49

DATA WPISU: 25.11.1949 r.

OBIEKT: masyw wieżowy kościoła pw. Bożego Ciała

LOKALIZACJA: Głogów ul. Powstańców 1 (elewacja zachodnia od strony ul. Smolnej)

CZAS POWSTANIA: ok. 1730 r.

AUTOR: Giulio Simonetti, Johann Adam Karinger

INSKRYPCJE: na kartuszu nad wejściem głównym –*LAUDETUR SS. SACRAMENTUM*

MATERIAŁ: mury ceglane, spoinowane zaprawą o spoiwie wapiennym, tynkowane, malowane farbami o spoiwie wapiennym (warstwy historyczne), klejowo-kredowym oraz silikonowym (powłoki współczesne); obramienia otworów drzwiowych zdobione kamiennymi portalami, wykonanymi z piaskowca Wartowice; figury w niszach wykonane piaskowca; nimby świętych wykonane z blachy miedzianej, na stalowym stelażu

TECHNIKA: tradycyjne techniki budowlane i kamieniarskie

HISTORIA I OPIS OBIEKTU

Kościół pw. Bożego Ciała wzniesiono w latach 1696-1702 r. w miejscu starszej kaplicy i jako część Kolegium Jezuitów. Elewacja zachodnia została ukończona w 1730 r., a autorem jej wystroju jest Johann Adam Karinger, wrocławski kamieniarz i budowniczy. Obiekt był wielokrotnie odbudowywany po licznych pożarach. Po raz pierwszy kościół spłonął 17 sierpnia 1711 r. na skutek uderzenia pioruna. Odbudowę kierował Johann Blasius Peintner. Prace te trwały od 1713 do 1724 r. Kolejny pożar miał miejsce w 1758 r., po którym odbudowano go dopiero w 1795 r. W 1809 r., podczas wojen napoleońskich, we wnętrzu zapaliło się przechowywane tam siano. Renowację obiektu ukończono w 1825 r. Ostatnie wielkie zniszczenia budynku kościoła są efektem działań wojennych prowadzonych w 1945 r. Obiekt odbudowano, natomiast wystrój elewacji nie został odtworzony w pierwotnej formie. Zniszczeniu uległa także oryginalna stolarka okienna i drzwiowa.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest elewacja zachodnia kościoła wraz z masywem wieżowym, na który składają się dwie wieże i ściana międzywieżowa, zastępująca dwuspadowy dach nad nawą kościoła. Elewacje kościoła i wież były pierwotnie pokryte tynkami fakturalnymi w partiach wklęsłych –tło elewacji wokół okien, nisz, między gzymsami, oraz tynkami gładkimi w partiach powierzchni pilastrów, dekoracji sztukatorskich, profilowanych gzymsów obramień i okiennych.

Elewacja kościoła dwukondygnacyjna, trójosiowa – środkowa część z rozbudowanym portalem wejściowym, wykonanym z piaskowca, z parą kolumn zwieńczonych korynckimi kapitelami po obu stronach. Pierwotnie portal wieńczyła dekoracyjna, ażurowa balustrada z dwoma ozdobnymi, piaskowcowymi gazonami na osi kolumn. Nad wejściem głównym duży, bogato zdobiony kartusz z przedstawieniem Franciszka Borgio i inskrypcją: *LAUDETUR SS. SACRAMENTUM*. Dolne kondygnacje wież na elewacji zachodniej zdobią mniejsze portale, z rozbudowaną dekoracją – zwieńczenie nad wejściem w formie pękniętego, odwróconego tympanu półkolistego, a w jego centralnej części zawieszono kamienne kartusze z przedstawieniami świętych. Do 1945 r. na łukach tych odwróconych tympanonów, na obu portalach rozmieszczone były cztery pełnoplastyczne rzeźby putti, najprawdopodobniej wykonane z piaskowca. Wyżej, nad wejściami bocznymi, w półkolistych niszach, zamkniętych od góry dekoracją w formie muszli, ustawiono kamienne (piaskowiec) figury świętych, których głowy zdobią nimby promieniste, wykonane z blachy miedzianej na stelażach stalowych. Nisze mają obramienia o dekoracji analogicznej jak portale poniżej nich – delikatnie zdobione belki kamienne zwieńczone wolutami, a od góry zamyka je profilowany gzyms, biegnący po łuku. Dekoracyjne obramienia nisz delikatnie rozchylają się na zewnątrz.

Elewację oddziela od masywu wieżowego podwójny, poziomy gzyms o rozbudowanym profilowaniu, między którym pierwotnie rozmieszczone były dekoracje floralne w formie girland – obecnie nie istnieją. Wieże dwukondygnacyjne, z kamienną balustradą nad najwyższą ich kondygnacją, obecnie pozbawione wieńczących je niegdyś murowanych hełmów, nakrytych kopułami. Każdy z nich wieńczyła ozdobna metalowa kula z krzyżem. Okna na elewacjach rozmieszczone pionowo w osiach, zamknięte poziomo lub

półkoliście, z obramieniami profilowanymi. Pierwotnie pod oknami drugiej elewacji oraz na tym samym poziomie na północnej elewacji wieży, w płycinach występowały płaskorzeźbione sztukaterie z dekoracją floralną, obecnie nieistniejące.

Gzysy na elewacji zabezpieczone są obróbkami blacharskimi, wykonanymi w okresie powojennym z blachy ocynkowanej, natomiast gzys oddzielający elewację kościoła od masywu wieżowego, tympanon nad oknem w nad portalem głównym oraz gzysy dzielące drugą i trzecią kondygnację wież, a także gzys wieńczący ścianę między wieżami, nakryte są dachówką ceramiczną, współczesną.

Widok elewacji zachodniej kościoła pw. Bożego Ciała, fotografia archiwalna
– stan obiektu w okresie przedwojennym

Widok portalu wejścia głównego na elewacji zachodniej kościoła pw. Bożego Ciała, fotografia archiwalna – stan obiektu w okresie przedwojennym. Widoczna kamienna balustrada zwieńczona ozdobnymi gazonami nad portalem. Elementy te uległy całkowitemu zniszczeniu w wyniku działań wojennych w 1945 r.

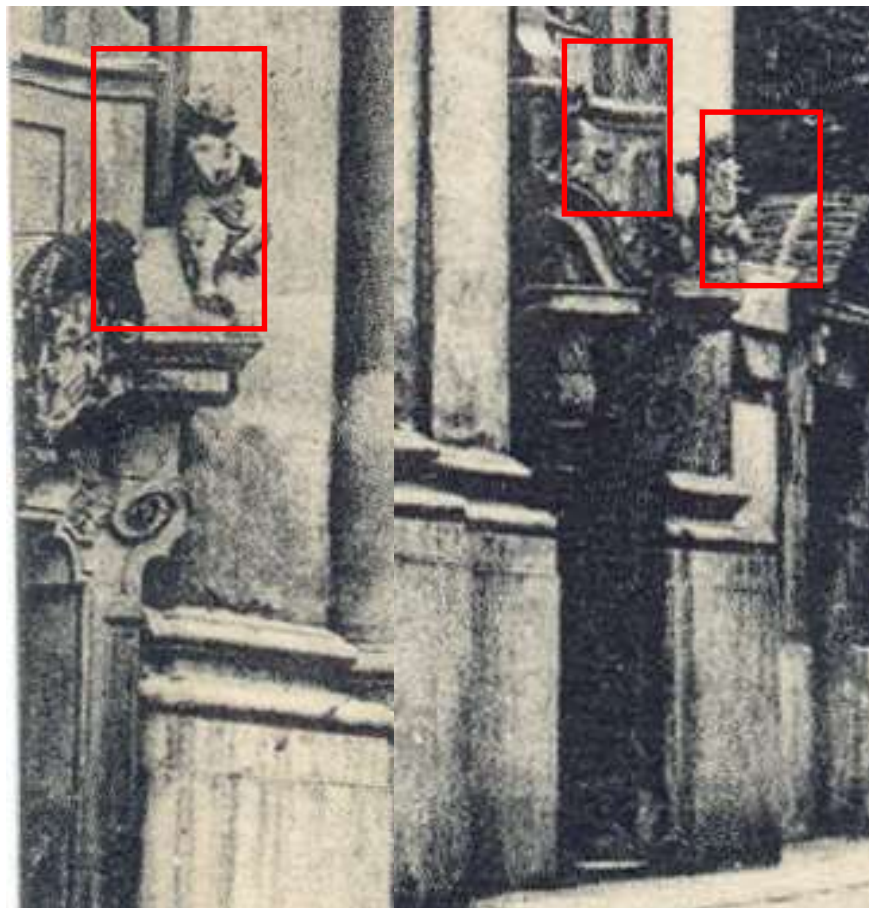
Archiwalna fotografia ze zbiorów Instytutu Heidera w Marburgu, wykonana w okresie przedwojennym, prezentująca oryginalną stolarkę i okucia drzwi w portalu głównym; widoczny również stan zachowania portalu w tamtym okresie oraz zniszczenia na elewacji, wynikające z zawilgocenia i kumulacji zabrudzeń.

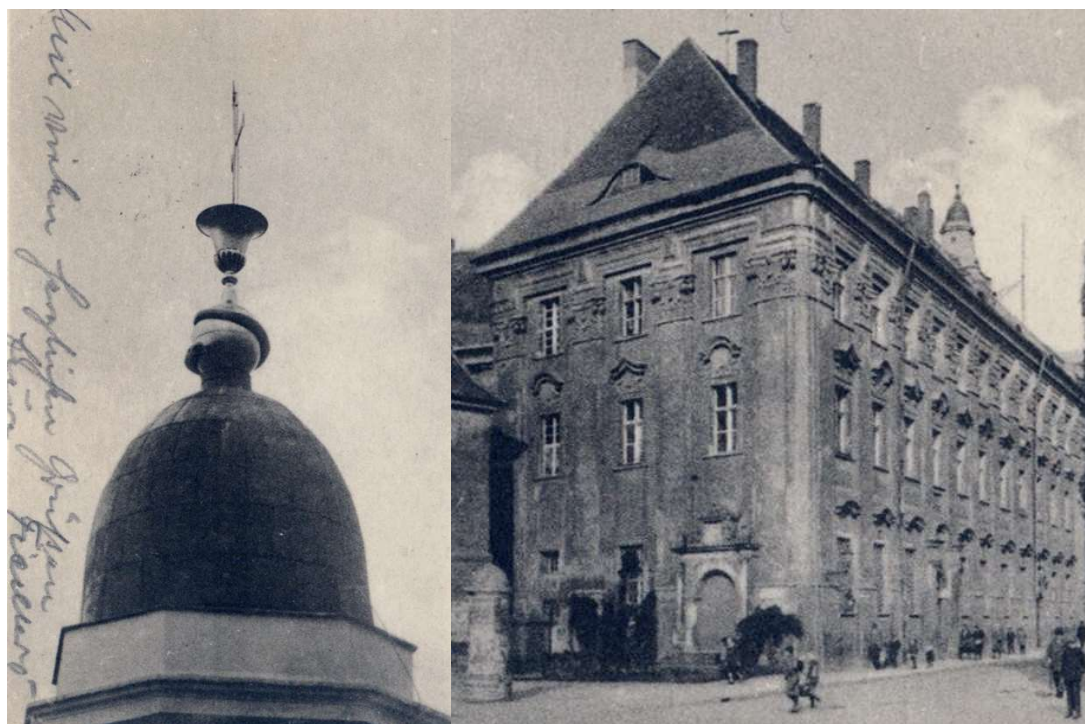
Archiwalna fotografia ze zbiorów Instytutu Heidera w Marburgu, wykonana w okresie przedwojennym, na której widoczne są drzwi portalu północnego na elewacji zachodniej – widoczna oryginalna stolarka wraz z okuciami

Archiwalna fotografia – widok wież kościoła wraz z nieisnąjącymi hełmami wież

Fragmenty fotografii archiwalnych, na których widoczne są putta na narożnikach tympanonów portali bocznych

Hełm jednej z wież kościoła oraz elewacje północna i wschodnia Kolegium Jezuitów – fotografie pochodzą z okresu przed II wojną światową

Archiwalne fotografie – stan zachowania elewacji zachodniej i północnej elewacji wieży północnej po zakończeniu działań wojennych i portalu głównego w 1962 r.

Stan zachowania portalu wejścia głównego na elewacji zachodniej kościoła w 1962 r.

STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Na podstawie analizy archiwalnych zdjęć przedwojennych można stwierdzić, że elewacje kościoła już przed wojną były znacznie zabrudzone i posiadały ślady działania soli rozpuszczalnych w wodzie, które objawiały się złuszczeń powierzchni tynku. Oryginalna dekoracja elewacji zachodniej i elewacji masywu wieżowego kościoła pw. Bożego Ciała została w znacznej części zniszczona w ostatnich miesiącach II wojny światowej. Podczas ostrzeliwania w 1945 r. uszkodzeniu uległy tynki na elewacji, dekoracje sztukatorskie, kamienne portale i balustrady na wieżach oraz stolarka okienna i drzwiowa. Zachowane fragmenty wystroju sztukatorskiego i pozostałości oryginalnych tynków pokryte są grubymi warstwami wtórnych, sztywnych, małoporowatych i niskonasiąkliwych tynków o spoiwie cementowym. Założono je w grubej warstwie, a obecnie są one miejscami spękanymi, spęcherzonymi, pokryte także licznymi powłokami malarskimi. W strefie cokołu elewacji oraz w kilku miejscach w wyższych partiach elewacji (gzymsy, spływy wolutowe, kartusze) widoczne są zaplamienia wywołane przez obecność glonów. Na gzymsach obserwuje się odchody ptaków, natomiast w niszach za figurami świętych gniazda ptasie.

Kamienne elementy portali bocznych obecnie pokryte są grubą skorupą nawarstwień – zapraw i warstw malarskich. Powierzchnia piaskowca, z którego wykonano figury świętych, umieszczone w niszach oraz kartusze i obramienia portali (tylko nadproża nie są pokryte powłokami malarskimi) jest silnie zabrudzona i z uzupełnieniami z zapraw cementowych, których powierzchnia jest wypłukana i w wielu miejscach odspojona od podłoża. Zarówno kamienne figury, jak i kartusze posiadają ubytki formy rzeźbiarskiej – figura świętego w niszy na wieży północnej nie ma dłoni. Metalowe nimby są zdeformowane, z ubytkami i pokryte produktami korozji oraz zabrudzeniami.

Portal wejścia głównego został poddany pracom konserwatorskim w 2016 r., podczas których oczyszczono powierzchnię kamiennych elementów, sklejoną uszkodzony podczas wojny kartusz i zrekonstruowano jego zniszczone fragmenty.

Oryginalne schody przed portalem głównym i południowym zostały całkowicie zniszczone. Zachowały się tylko dwustopniowe schody granitowe

przed wejściem północnym. Przed wejściem głównym stopnie schodów są współczesne, betonowe.

Stolarka okienna jest wtórna i w znacznym stopniu zniszczona, o deformowanych i spękanych elementach drewnianych, pokryta łuszczącymi się powłokami malarskimi. Okno nad wejściem głównym wtórne, ma metalowe ślemia i szprosy, w których umieszczone są drewniane ramy. Na środkowym ślemieniu wypawany, wypukły napis: „26. IX. 1959. Rok.”. Drzwi wejścia głównego i wejść bocznych są współczesne, w stosunkowo dobrym stanie, natomiast ich forma i dekoracja jest niezgodna z pierwotną estetyką obiektu.

Na elewacji zamontowane są wtórne instalacje poprowadzone na powierzchni tynków. Obróbki blacharskie i ceramiczne nakrycia gzymsów są zabrudzone i poplamione farbami.

Na podstawie wyników ekspertyzy mykologicznej i analizy zasolenia¹ próbek materiałów pobranych z elewacji, stwierdzono podwyższony stopień zawilgocenia murów w przyziemiu oraz niską zawartość szkodliwych soli rozpuszczalnych w wodzie (chlorki). Średnia zawartość siarczanów wynika najprawdopodobniej z wypłukiwania spoiwa wapiennego z zapraw i powstawania wtórnie wykrystalizowanego gipsu. Zawilgocenie ceglanego muru jest wynikiem uszczelnienia jego powierzchni małoporowatymi i niskonasiąkliwymi warstwami tynków cementowych oraz warstw malarskich o małej paroprzepuszczalności.

WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

Prace konserwatorskie i restauratorskie mają na celu zabezpieczenie obiektu przed destrukcją, dlatego konieczne jest usunięcie z powierzchni elewacji wszystkich wtórnych, szkodliwych zapraw tynkarskich, zawierających spoiwo cementowe i uszczelniających powierzchnię murów kościoła, znacząco ograniczając odparowywanie wody podciąganej kapilarnie. Obecność małoporowatych i niskonasiąkliwych zapraw jest źródłem utrzymywania się zawilgocenia murów ceglanych oraz zniszczeń spowodowanych rekrytalizacją

¹ Matkowski Z., Opis do dokumentacji mikologicznej wież kościelnych kościoła pw. Bożego Ciała w Głogowie, 2017 – opracowanie stanowi część projektu „Remont wież kościelnych wraz ze ścianą zachodnią” autorstwa BIMACO Sp. z o.o. sp. kom, 2017

solii rozpuszczalnych w wodzie w przypowierzchniowych porach ceglanego muru, a pod powierzchnią szczelnej skorupy zapraw. Należy przywrócić pierwotną estetykę obiektu, w tym odtworzyć pierwotną formę hełmów wieżowych, jak również zrekonstruować zniszczone fragmenty wystroju elewacji, tj. tynków i sztukaterii wapiennych oraz wszystkich elementów zdobiących portale i balustrady na wieżach. Na podstawie zachowanych na elewacjach oryginalnych fragmentów, a także w oparciu o istniejące materiały archiwalne oraz analogie zachowane na elewacji należy odtworzyć oryginalne profilowania gzymsów, opasek okiennych, dekoracje sztukatorskie – ozdobne kapitele i dekoracje w formie girland na poziomie gzymsu, oddzielającego dolną kondygnację elewacji od masywu wieżowego.

Istotnym elementem wystroju elewacji była forma i dekoracja stolarki okiennej i drzwiowej z jej bogatą dekoracją okuciową. Jej odtworzenie w pierwotnej technologii i formie przywróci walory estetyczne obiektowi.

Należy zrekonstruować pierwotną formę schodów przed wejściem głównym i portalem południowym. Schody należy wykonać z bloków granitowych, zgodnie zewzorem schodów zachowanych przed portalem północnym.

Kolorystyka elewacji powinna zostać wykonana w oparciu o wyniki badań stratygraficznych i uzgodniona z właściwymi służbami konserwatorskimi, a odtworzenie pierwotnej dekoracji malarskiej powinno być poprzedzone próbami wykonanymi na obiekcie. Na podstawie wyników badań stratygraficznych stwierdzono, że obiekt najprawdopodobniej nie był pierwotnie malowany. Dekorację elewacji stanowiły zróżnicowane fakturalnie tynki w wapienne w ich naturalnym kolorze oraz wystrój kamieniarski – portale, balustrady i rzeźby w niszach. Przypuszcza się, że warstwy barwne pojawiły się podczas remontów prowadzonych po jednym z licznych pożarów kościoła.² Wybór właściwego opracowania kolorystycznego elewacji powinien zostać zatwierdzony komisyjnie, przy udziale doświadczonego konserwatora dzieł sztuki - technologa oraz przedstawicieli WUOZ.

Niedopuszczalne jest montowanie na elewacji wtórnych elementów i instalacji, a te których obecność jest niezbędna nie mogą ingerować w

² Gaśsior M., Wyniki sondażowych badań stratygraficznych elewacji zachodniej i masywu wieżowego kościoła pw. Bożego Ciała w Głogowie, 2017

estetykę obiektu - muszą być jak najmniej widoczne i dopasowane kolorystycznie.

Wszystkie prace na elewacji kościoła należy prowadzić pod nadzorem doświadczonego konserwatora dzieł sztuki o specjalności konserwacja i restauracja rzeźby kamiennej i detalu architektonicznego.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

Prace wstępne

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania elewacji przed konserwacją.
2. Pobranie próbek zapraw i wykonanie badania składu warstw tynków i zapraw sztukatorskich.
3. Demontaż elementów instalacji obecnych na elewacji zachodniej i elewacjach wież.
4. Zabezpieczenie portalu głównego przed zabrudzeniem i uszkodzeniami.
W 2016 r. obiekt został poddany pracom konserwatorskim i restauratorskim.

Prace przy tynkach na elewacjach

5. Oczyszczenie powierzchni elewacji z wtórnych tynków i przemalowań – skucie wtórnych tynków cementowych oraz mechaniczne zeszkrobanie wtórnych powłok, a także mycie elewacji wodą pod ciśnieniem. Prace należy prowadzić ostrożnie, tak aby odstąpić i zabezpieczyć jak największą część zachowanego, oryginalnego wystroju elewacji.
6. Dezynfekcja powierzchni zawilgoconego cokołu elewacji i innych partii obiektu, gdzie stwierdzono obecność drobnoustrojów, przy użyciu roztworu środka biobójczego (np. 2% roztwór preparatu Biotin R, pod. CTS lub Algat, prod. Altaxlub inny o analogicznych właściwościach).
7. Uzupelnienie uszkodzeń muru – wykonanie przemurowań w miejscach ubytków muru i osłabionych partii muru. Zalecane jest stosowanie cegieł oraz zaprawy wapienno-cementowej o parametrach fizycznych i mechanicznych analogicznych do oryginalnie stosowanych materiałów.

8. Ostrożne doczyszczenie oryginalnych tynków i odstąnionych partii muru ceglanego z zastosowaniem metod mechanicznych (woda pod kontrolowanym ciśnieniem, piaskowanie i mikropiaskowanie, szczotki, szpachelki, pędzle).
9. Wzmocnienie osłabionej struktury tynków i odstąnionego ceglanego podłoża poprzez impregnację preparatami na bazie roztworów oligomerów tetraetoksylanu (np. Funcosil 300 - prod. Remmers, Porosil Verdünnung -prod. Keim, Hydro-Tiefengrund -prod. Remmers lub inny równoważny, hydrofilny preparat do impregnacji zabytkowych materiałów porowatych).
10. Uzupełnianie ubytków tynków. Należy zastosować zaprawy dobrane pod względem składu do zapraw oryginalnych. Dopuszczalne jest stosowanie gotowych zapraw dostępnych w handlu o spoiwie wapienno-cementowym lub wapienno-trasowym (np. KEIM NHL Kalkputzgrob, prod. KEIM, Optosan HMT, prod. Optolith lub zaprawy o podobnych właściwościach, dopuszczone do stosowania na obiektach zabytkowych). Zaprawy muszą posiadać właściwości fizyczne i mechaniczne (uziarnienie, porowatość, nasiąkliwość, wytrzymałość mechaniczną, barwę) jak najbardziej zbliżone do oryginalnych tynków. Faktura powierzchni nakładanych tynków powinna być opracowana zgodnie z oryginalną fakturą tynku, ustaloną na podstawie odkrywek sondażowych, wykonanych w miejscach prowadzonych napraw i jednolita z widocznymi po oczyszczeniu zachowanymi, fragmentami oryginalnych tynków.
11. W partii cokołu elewacji kościoła należy zastosować tynki chłonne, renowacyjne, dopuszczone do stosowania w obiektach zabytkowych. Nakładanie tynków należy wykonać starannie, zgodnie z technologią zalecaną przez ich producenta.
12. Scalenie kolorystyczne – malowanie zgodnie z kolorystyką ustaloną w oparciu o wyniki badań stratygraficznych i w uzgodnieniu z nadzorem konserwatorskim i przedstawicielami WUOZ. Należy zastosować paroprzepuszczalne farby o spoiwie krzemoorganicznym (np. produkty KEIM lub inne przeznaczone do stosowania na obiektach zabytkowych).

Prace detalach architektonicznych, sztukatorskich na elewacji

13. Oczyszczenie z nawarstwień - ostrożne usunięcie wtórnych warstw tynków i warstw malarskich metodami mechanicznymi, tj. z zastosowaniem dłut, szpachelek, skalpeli, piaskowanie lub mikropiaskowanie.
14. Wzmocnienie osłabionej struktury zapraw i odstąpiętego podłoża poprzez impregnację preparatami na bazie roztworów oligomerów tetraetoksyilanu (np. Funcosil 300, prod. Remmers, Porosil Verdünnung, prod. Keim, Hydro-Tiefengrund, prod. Remmers lub inny równoważny, hydrofilny preparat do impregnacji zabytkowych materiałów porowatych).
15. Uzupelnienie ubytków dekoracji sztukatorskiej z zastosowaniem zapraw na bazie spoiwa wapiennego (wapno dołowane lub dyspergowane), których skład należy dobrać w oparciu o wyniki badań składu zapraw. Dopuszczalne jest zastosowanie gotowych zapraw dostępnych na rynku (np. produkty KEIM, Optolith, Baunit). W razie konieczności należy zmodyfikować ich skład dostosowując pod względem porowatości, nasiąkliwości, a co za tym idzie także pod względem proporcji spoiwa do kruszywa oraz ilości i uziarnienia wypełniacza. Opracowanie fakturalne powierzchni zrekonstruowanych fragmentów musi być zgodne z opracowaniem oryginalnej powierzchni (zgodnie z analogiami zachowanymi na elewacji).
16. Scalenie kolorystyczne – malowanie zgodnie z kolorystyką ustaloną w oparciu o wyniki badań stratygraficznych i w uzgodnieniu z nadzorem konserwatorskim i przedstawicielami WUOZ. Należy zastosować paroprzepuszczalne farby o spoiwie krzemoorganicznym (np. produkty KEIM lub inne przeznaczone do stosowania na obiektach zabytkowych).
17. Hydrofobizacja powierzchniowa z zastosowaniem preparatów krzemoorganicznych np. Funcosil SNL (prod. Remmers) – zabieg należy wykonać na górnych, poziomych płaszczyznach gzymsów, pozbawionych obróbek blacharskich.

Prace przy kamiennych portalach bocznych

18. Mechaniczne usunięcie luźnych zabrudzeń powierzchni kamienia przy użyciu pędzli i szczotek oraz wstępne umycie obiektu.
19. Usunięcie wtórnych warstw zapraw i powłok malarskich z powierzchni elementów portalu. Należy również wykuć wtórne wypełnienia ubytków, w tym niskoporowate zaprawy cementowe.
20. Dezynfekcja powierzchni kamienia przy użyciu roztworu środka biobójczego (np. 2% roztwór preparatu Biotin R, pod. CTS lub Algał, prod. Altax lub inny o analogicznych właściwościach) – zabieg należy wykonać w przypadku stwierdzenia obecności glonów, porostów.
21. Oczyszczenie powierzchni kamienia z nawarstwień – zabrudzenia krzemionkowe należy usunąć przy użyciu preparatów na bazie fluorków lub z zastosowaniem roztworu kwasu fluorowodorowego o stężeniu nie wyższym niż 3 %. Po zastosowaniu tych preparatów, każdorazowo należy powierzchnię kamienia dokładnie umyć wodą pod ciśnieniem. W przypadku stwierdzenia obecności nawarstwień gipsowych należy je zmiękczyć przy użyciu roztworu węglanu amonu. Doczyszczanie powierzchni kamienia należy wykonać z użyciem narzędzi takich jak skalpele, szczotki.
22. Odsalanie obiektu – metodą migracji do rozszerzonego środowiska.
23. Wzmocnienie osłabionej struktury kamienia preparatami o właściwościach hydrofilnych, przeznaczonych do impregnacji zabytkowych materiałów porowatych, opartych na bazie roztworów oligomerów tetraetoksylanu (np. Funcosil 300, prod. Remmers, Porosil Verdünnung, prod. Keim, Hydro-Tiefengrund, prod. Remmers).
24. Oczyszczenie oryginalnych, metalowych kotew i uchwytów mocujących kartusze z produktów korozji oraz ich zabezpieczenie antykorozyjne (roztwór taniny oraz epoksydowe farby antykorozyjne).
25. Uzupełnienie ubytków. Większe ubytki należy uzupełnić metodą flekowania z zastosowaniem piaskowca z tego samego złoża co kamień oryginalny, o analogicznych właściwościach fizycznych i mechanicznych (porowatość, nasiąkliwość, wytrzymałość mechaniczna, barwa, struktura) jak oryginalny piaskowiec. Drobne ubytki należy wypełnić zaprawami o właściwościach fizycznych i mechanicznych dobranych odpowiednio do właściwości oryginalnego materiału kamiennego, opracowanymi na bazie

spoiw mineralnych z dodatkiem kruszyw mineralnych, barwionych w masie pigmentami sypkimi.

26. Uzupełnienie ubytków zapraw w spoinach między blokami kamienia z zastosowaniem zaprawy o spoiwie mineralnym (wapno trasowe, hydratyzowane z dodatkiem piasku szklarskiego), barwionej w masie na kolor o ton jaśniejszym od piaskowca.
27. Hydrofobizacja powierzchniowa z zastosowaniem preparatów krzemooorganicznych np. Funcosil SNL (prod. Remmers) – zabieg należy wykonać na wszystkich elementach poziomych pozbawionych obróbek blacharskich.
28. Montaż systemu „antyptaki” za figurami w niszach.

Prace przy kamiennych balustradach na wieżach

29. Mechaniczne usunięcie luźnych zabrudzeń z powierzchni kamienia przy użyciu pędzli i szczotek oraz wstępne umycie obiektu.
30. Usunięcie wtórnych zapraw, wypełniających ubytki. Zalecana jest wymiana wtórnych elementów betonowych na elementy kamienne, wykute z piaskowca o właściwościach analogicznych do właściwości piaskowca, z którego wykonano oryginalne balustrady, w związku z tym należy zdemontować betonowe rekonstrukcje na wieży południowej.
31. Dezynfekcja powierzchni kamienia przy użyciu roztworu środka biobójczego (np. 2% roztwór preparatu Biotin R, pod. CTS lub Algat, prod. Altax lub inny o analogicznych właściwościach).
32. Oczyszczenie powierzchni kamienia z nawarstwień – ciemne zabrudzenia krzemionkowe należy usunąć przy użyciu preparatów na bazie fluorków lub z zastosowaniem roztworu kwasu fluorowodorowego o stężeniu nie wyższym niż 3 %. Po zastosowaniu tych preparatów, każdorazowo należy powierzchnię kamienia dokładnie umyć wodą pod ciśnieniem. W przypadku stwierdzenia obecności nawarstwień gipsowych należy je usunąć przy użyciu roztworu węglanu amonu. Doczyszczanie z użyciem narzędzi takich jak skalpele, szczotki, itp.
33. Wzmocnienie osłabionej struktury kamienia preparatami hydrofilnymi, przeznaczonymi do impregnacji zabytkowych materiałów porowatych -

- roztworów oligomerów tetraetoksylanu (np. Funcosil 300, prod. Remmers, Porosil Verdünnung, prod. Keim, Hydro-Tiefengrund, prod. Remmers.
34. Oczyszczenie oryginalnych, metalowych kotew z produktów korozji i ich zabezpieczenie antykorozyjne (roztwór taniny oraz farby antykorozyjne epoksydowe).
35. Uzupelnienie ubytków. Większe ubytki w zachowanych kamiennych elementach należy uzupełnić metodą flekowania. Do tego celu podobnie jak do rekonstrukcji brakujących fragmentów balustrad konieczne jest zastosowanie piaskowca o analogicznych właściwościach fizycznych i mechanicznych (porowatość, nasiąkliwość, wytrzymałość mechaniczna, barwa, struktura) jak oryginalny piaskowiec, tj. piaskowiec Wartowice. Drobne ubytki należy uzupełnić zaprawami o właściwościach fizycznych i mechanicznych dobranych odpowiednio do właściwości oryginalnego materiału kamiennego, przygotowanymi na bazie spoiw mineralnych z dodatkiem kruszyw mineralnych, barwionych w masie pigmentami sypkimi.
36. Uzupelnienie ubytków zapraw w spoinach między blokami kamienia z zastosowaniem zaprawy o spoiwie mineralnym (wapno trasowe, hydratyzowane z dodatkiem piasku szklarskiego), barwionej w masie na kolor o ton jaśniejszy od piaskowca.
37. Hydrofobizacja powierzchni kamienia z zastosowaniem preparatów krzemoorganicznych np. Funcosil SNL (prod. Remmers). Zabieg należy wykonać na wszystkich powierzchniach, impregnując kamień metodą „mokre w mokre” do pełnego nasycenia, ze szczególnym uwzględnieniem poziomych elementów poręczy balustrad, które powinny zostać bardzo dobrze wysycone preparatem hydrofobowym dla jak najlepszego i jak najtrwalszego zabezpieczenia przed wnikaniem wody.
38. Montaż systemu „antyptaki” na poziomych powierzchniach poręczy balustrad.

Prace przy ceramicznych dachówkach na gzymsach

39. Oczyszczenie z zabrudzeń – umycie powierzchni dachówek wodą pod ciśnieniem oraz ostrożne mechaniczne usunięcie plam z farb przy użyciu szpachelek, szczotek nylonowych lub stalowych.

40. Ewentualna wymiana uszkodzonych elementów z zastosowaniem dachówki o identycznych parametrach fizycznych i mechanicznych
41. Hydrofobizacja powierzchni dachówek przy użyciu preparatów krzemooorganicznych np. Funcosil SNL (prod. Remmers).

Prace przy metalowych nimbach figur w niszach

42. Oczyszczenie z zabrudzeń metodami mechanicznymi i chemicznymi z zachowaniem patyny naturalnej.
43. Rekonstrukcja brakujących elementów przy użyciu blachy miedzianej o analogicznej grubości co elementy oryginalne. Mocowanie elementów należy wykonać ze stali niekorodującej. Zalecana jest wymiana oryginalnych elementów mocujących (śrub), wykonanych ze stali, obecnie pokrytych produktami korozji. Te elementy, których wymiana mogłaby prowadzić do uszkodzenia zabytkowych detali należy dokładnie oczyścić z korozji oraz zabezpieczyć powłokami, wykonanymi farbami epoksydowymi.

Rekonstrukcja kamiennej balustrady i gazonów nad portalem wejścia głównego

Rekonstrukcję balustrady i wieńczących ją niegdyś gazonów należy wykonać w oparciu o zachowane materiały ikonograficzne – archiwalne fotografie i projekty i zgodnie z pierwotną technologią, czyli odkucie elementów w piaskowcu Wartowice. Należy przygotować projekt rekonstrukcji elementów kamiennych ze szczegółowymi rysunkami technicznymi. Prace kamieniarskie powinien wykonać doświadczony kamieniarz. Opracowanie fakturalne elementów powinno być zgodnie z oryginałem. Jako analogie i elementy do naśladowania można potraktować zachowane kamienne elementy portali na elewacji kościoła.

Przed zamontowaniem zrekonstruowanych elementów balustrady w ich pierwotnym usytuowaniu należy zdemontować obecne pokrycie z papy i wykonać izolację poziomą tarasu w celu zabezpieczenia przed wnikaniem wody i zalewaniem portalu głównego. Izolację należy wykonać z należytą starannością i w sposób nieinwazyjny dla oryginalnych elementów.

Prace przy stolarce okiennej

W oparciu o zachowane materiały ikonograficzne należy odtworzyć pierwotną formę stolarki okiennej, w tym profile, podziały i przeszklenie. W górnych kondygnacjach wież występowały drewniane okiennice żaluzjowe. Należy rozpatrzyć możliwość ich przywrócenia.

Prace przy stolarce drzwiowej

Należy odtworzyć pierwotną stolarkę drzwiową w jej oryginalnej technologii, formie i dekoracji. Rekonstrukcje te są możliwe do wykonania w oparciu o doskonałej jakości zachowane materiały ikonograficzne – archiwalne, przedwojenne fotografie.

Po zakończeniu prac konserwatorskich i restauratorskich na elewacjach należy opracować powykonawczą dokumentację konserwatorską dla wykonanych prac.

**DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA STANU ZACHOWANIA
OBIEKTU PRZED KONSERWACJĄ I RESTAURACJĄ**

Elewacja zachodnia i maszyn wieżowy kościoła pw. Bożego Ciała w Głogowie – obecny stan zachowania

Elewacja zachodnia kościoła pw. Bożego Ciała w Głogowie – obecny stan zachowania

Fragmenty elewacji zachodniej – współczesne zabezpieczenia poziomych elementów

Fragmenty elewacji zachodniej – zabrudzenia na powierzchni elewacji i obróbek blacharskich, zabezpieczających gzymsy

Fragmenty elewacji
zachodniej – widoczne
spęcherzenia, spękania
tynków i warstw
malarskich, miejscami
nałożonych na ubytki
w tynku

anty elewacji zachodniej – widoczne plamy wywołane obecnością glonów, zabrudzenia, szczególnie górnych powierzchni, gdzie
nadzione są odchody ptasie

Cokół elewacji zachodniej – widoczne nieestetyczne opracowanie powierzchni tynków i przemalowania oraz zawilgocenie i zabrudzenie powierzchni elewacji

Dolna kondygnacja zachodniej elewacji wieży, obecny stan zachowania – widoczne zabrudzenia powierzchni elewacji pokrytej wtórnymi warstwami tynków i przemalowań oraz zabrudzenia detali kamiennych

Stan zachowania rzeźby w niszy na wieży północnej – figura ma ubytki formy rzeźbiarskiej, metalowy nimb jest zabrudzony, pokryty patyną, zdeformowany i z ubytkami

elewacji zachodniej wieży południowej – stan zachowania portalu i nisy wraz z rzeźbą w niej ustawioną – widoczne wtórne warstwy tynków, wania zabrudzenia powierzchni elewacji i kamiennych detali

również

pokrywające

kamiennie

detale

portalu

Fragmenty portalu bocznego, dolna kondygnacja wieży południowej,
obecny stan zachowania

Okno nad portalem głównym – widoczna data na ślemieniu środkowym:
26. IX. 1959. Rok.

stanu zachowania stolarki okiennej na elewacji zachodniej, na wieżach kościoła – elementy drewnianych ram są spękanymi, pokryte
się powłokami malarskimi, przeszkleniasz brudne
e, obróbki blacharskie na parapetach pokryte plamami farb i zabrudzeniami

Wtórna stolarka w wejściu głównym i portalu bocznym – obecny stan zachowania

Stopnie schodów przed wejściami do kościoła; na górze – oryginalna forma schodów ze stopniami granitowymi, na dole – wtórne, betonowe stopnie schodów przed wejściem głównym

Północna elewacja budynku Kolegium Jezuitckiego, na której zachowane są dekoracje sztukatorskie w strefie kapitelowej i w płycinach podokiennych

Północna elewacja wieży północnej – obecny stan zachowania, widoczne oryginalne dekoracje sztukatorskie w strefie kapitelowej pilastrów i nad oknami

Fragment północnej elewacji wieży północnej – obecny stan zachowania;
widoczne oryginalne dekoracje sztukatorskie